
Katarina ZENZEROVIĆ

ZGRADA ARHEOLOŠKOG MUZEJA ISTRE NA STARIM RAZGLEDNICAMA*

THE ARCHAEOLOGICAL MUSEUM OF ISTRIA BUILDING ON OLD POSTCARDS*

Katarina Zenzerović
Arheološki muzej Istre
Carrarina 3, 52100 Pula
katarina.zenzerovic@ami-pula.hr

Katarina Zenzerović
Archaeological Museum of Istria
Carrarina 3, 52100 Pula
katarina.zenzerovic@ami-pula.hr

UDK 069.2(497.5 Pula).02:902/904>:769.5
Pregledni znanstveni članak
Primljeno: 12.7.2013.
Odobreno: 18.9.2013.

UDC 069.2(497.5 Pula).02:902/904>:769.5
Scientific review
Received: July 12, 2013
Approved: September 18, 2013

U uvodnom dijelu rada sažeto se predstavlja fond razglednica Dokumentacijskog odjela Arheološkog muzeja Istre. S obzirom na brojnost starih razglednica s prikazom postojeće zgrade Arheološkog muzeja Istre te njegovih preteča, Muzeja grada Pule i Kraljevskog muzeja Istre, iz fonda su izabrani reprezentativni primjerci koji se ovdje analiziraju. Razglednice se donose kronološki, od najstarijih, koje prenose izgled Muzeja grada Pule početkom 20. stoljeća, sve do onih mlađeg datuma s prikazom današnjeg Arheološkog muzeja Istre na samom kraju stoljeća. Interpretira se isključivo vizualni sadržaj prisutan na razglednicama.

Ukazuje se na važnost razglednica kao tiskane građe koja, kako je prikazano u ovom radu, ima ulogu dokumentacije o povijesti muzeja, odnosno muzejskih zgrada.

KLJUČNE RIJEČI: stare razglednice, Pula, Muzej grada Pule, Kraljevski muzej Istre, Arheološki muzej Istre, 20. stoljeće

The postcard collection of the Documentation Department of the Archaeological Museum of Istria is briefly presented in the introductory section of this paper. Bearing in mind the huge number of old postcards featuring the present building housing the Archaeological Museum of Istria and its forerunners, the City Museum of Pula and the Royal Museum of Istria, only the most representative specimens from the collection were selected and analyzed here. The postcards are presented chronologically, from the oldest ones that portray the appearance of the City Museum of Pula at the beginning of the 20th century, to those from later dates, showing the current building of the Archaeological Museum of Istria towards the end of the century. Only visual contents found on these postcards were interpreted.

The paper likewise refers to the importance of postcards as printed materials that document the history of the Museum and the buildings that housed it, as is presented in this paper.

KEY WORDS: old postcards, Pula, City Museum of Pula, Royal Museum of Istria, Archaeological Museum of Istria, 20th century

---

* Radom su obuhvaćene razglednice isključivo iz fonda razglednica Dokumentacijskog odjela Arheološkog muzeja Istre.

* This paper covers solely the postcards that are part of the postcard collection of the Documentation Department of the Archaeological Museum of Istria.

O FONDU RAZGLEDNICA ARHEOLOŠKOG MUZEJA ISTRE

U fondove muzejske dokumentacije Arheološkog muzeja Istre ubraja se više od 1.200 razglednica, koje se prikupljaju, obrađuju i čuvaju u Dokumentacijskom odjelu Muzeja. Manji broj razglednica potječe iz muzejske arhive, dok je ostatak pretežno nabavljen kupovinom, a manjim dijelom darovanjem. Dugogodišnjim prikupljanjem formiran je fond razglednica koji se kontinuirano kvantitativno obogaćuje.¹ Riječ je o segmentu istarske kulturne baštine, vrijednoj likovno-dokumentarnoj građi nastaloj od kraja 19. stoljeća do najnovijega vremena.²

Fond sadrži većinom razglednice s motivima Pule, dok su manjim dijelom zastupljena druga istarska mjesta. Prikupljanje je ponajviše usmjereno na primjerke s prikazom kulturno-povijesnih spomenika, arheoloških nalazišta i izgleda urbanih cjelina. S obzirom na brojnost takvih razglednica, ponajprije onih s motivima Pule, fond predstavlja dragocjeni izvor za proučavanje urbanističkog razvoja grada i njegovih spomenika tijekom zadnjih stotinjak godina.³

Najveći broj primjeraka datira iz tzv. zlatnog doba razglednica, od 1898. do 1918. godine, ali i razdoblja između dva svjetska rata. Razglednice su tiskane tehnikama litografije, kromolitografije, svjetlotiska, fotokromije, autotipije, offset tehnikom i dr. Većinom su standardnih dimenzija (9 x 14 cm te 10 x 15 cm, s minimalnim odstupanjima), uz iznimke manjih i većih formata.

ZGRADA MUZEJA NA STARIM RAZGLEDNICAMA

U godini u kojoj je počela adaptacija i rekonstrukcija postojeće zgrade Arheološkog muzeja Istre⁴ te nakon tek navršene 110. obljetnice postojanja ustanove (2012. godine), od posebnog su nam interesa upravo razglednice s prikazom muzejske zgrade.

¹ Sustavno prikupljanje razglednica, uglavnom otkupom, počelo je 1998. godine, dok je u muzejskoj arhivi od ranije postojala nekolicina primjeraka.

² Sažeto o povijesnom razvoju razglednica u: Faneli, Godoli 1994; Milaković 2008; Milaković [2013]; Till 1994.

³ Arheološki muzej Istre neformalno skrbi o spomeničkoj baštini Pule od svog osnutka početkom 20. stoljeća, stoga je prikupljanje razglednica s motivima kulturno-povijesnih spomenika grada od velikog značaja. Najzastupljenije su razglednice s motivom amfiteatra, no ne zaostaju mnogo ni one s prikazom ostalih pulskih spomenika: Foruma, Augustova hrama, Gradske palače, Slavoluka Sergijevaca, gradskih zidina, Herkulovih vrata, Dvojnih vrata, sakralnih građevina i drugih.

⁴ Dana 22. travnja 2013. zgrada je zatvorena za posjetitelje.

ABOUT THE POSTCARD COLLECTION OF THE ARCHAEOLOGICAL MUSEUM OF ISTRIA

More than 1,200 postcards are part of museum-related documentation materials of the Archaeological Museum of Istria, which are collected, researched and kept in the Documentation Department of the Museum. A smaller number of postcards stems from museum archives, while the majority of the rest was bought, or, to a lesser degree, donated. The long history of collecting postcards has resulted in a collection that is being quantitatively enriched on a continuous basis.¹ This is a segment of Istrian cultural heritage representing valuable artistic-documentary materials that were created from the end of the 19th century to the present day.²

The collection includes mostly postcards with views from Pula, and to a lesser degree those from other Istrian localities. The collection is mostly oriented towards specimens depicting cultural and historical monuments, archaeological sites and views of urban entities. Bearing in mind the sheer number of such postcards, primarily those with motifs from Pula, the collection represents a valuable source for the study of urban development of the city, and its monuments, in the course of the last hundred or so years.³

The greatest number of specimens dates from the so-called golden age of postcards, from 1898 to 1918, but also from the period between the two World Wars. These postcards were printed using various techniques such as lithography, chromolithography, collotype, photochromy, autotype, offset and the like. They are mostly of standard dimensions (9 x 14 cm and 10 x 15 cm, with negligible deviations), along with larger or smaller exceptions.

THE MUSEUM BUILDING ON OLD POSTCARDS

In the year that saw the beginning of works on the adaptation and reconstruction of the current building that

¹ The systematic collection of postcards, mostly by acquisition, was begun in 1998, while the museum archives contained several specimens from before.

² A concise historical development of postcards is given in: Faneli, Godoli 1994; Milaković 2008; Milaković [2013]; Till 1994.

³ The Archaeological Museum of Istria has had an informal role in taking care of Pula's monumental heritage from the time of its founding at the beginning of the 20th century; the collecting of postcards with depictions of cultural and historical monuments from the city is, hence, of great importance. The greatest number of postcard show the amphitheater; however, there is only a slightly inferior number of those with depictions of other monuments from Pula: the Forum, the Temple of Augustus, the Municipal Palace, the Arch of the Sergii, the city wall, Hercules' Gate, Porta Gemina, sacral buildings, and others.

Ustanova je počela s radom kao gradski muzej, smješten u zgradi nadomak Slavoluka Sergijevaca, da bi sredinom 20-ih godina 20. stoljeća došlo do njezina preimenovanja u Kraljevski muzej Istre i preseljenja u zgradu bivše Njemačke gimnazije u današnjoj Carrarinoj ulici, u kojoj kontinuirano djeluje, sada pod imenom Arheološki muzej Istre.⁵ Stoga nam razglednice koje se nalaze u našem središtu interesa vizualno dočaravaju dvije različite lokacije kroz različita povijesna razdoblja, obje u užem središtu grada, na obroncima centralnog gradskog brežuljka Kaštela.

Iako postoji značajan broj razglednica s motivom unutrašnjosti Kraljevskog muzeja Istre, tj. izložbenih dvorana i pojedinačnih izložaka, ovom prilikom razmatraju se samo one koje prikazuju vanjski izgled muzejskih zgrada.⁶

U fondu se nalazi stotinjak takvih primjeraka, od kojih će se ovdje predstaviti po našem sudu najreprezentativnije. Donosimo ih tematski, a unutar njih kronološkim slijedom, od najstarijih, tj. onih s prikazom danas nepostojeće zgrade Muzeja grada Pule, do najnovijih s motivom današnje zgrade Arheološkog muzeja Istre.

Zgrada Muzeja grada Pule

Muzej grada Pule (*Museo Civico della Città di Pola*), preteča kasnijih Kraljevskog muzeja Istre i Arheološkog muzeja Istre, bio je smješten u danas nepostojećoj zgradi nedaleko od Slavoluka Sergijevaca, u tadašnjem Clivo Santo Stefano br. 5 (danas Uspon sv. Stjepana br. 1). Svečano je otvoren 3. kolovoza 1902. u zgradi koju je prethodne godine Općina otkupila od Pulskog radničkog društva (*Società operaia polese*) i dodijelila je u muzejske i bibliotečne svrhe⁷ (Krizmanić 2005, 163; Matijašić 1994, 13; Schiavuzzi (ur.) 1903, 5; Zenzerović 2012, 30). Zgrada je bila sagrađena između 1872. i 1890. godine, vjerojatno 1884. ili koju godinu kasnije. Zasigurno je postojala 1890. godine, jer se tada prvi put nalazi ucrtana na katastarskoj mapi, a na ranijoj iz 1872. je nema. Izgledno je da ju je za svoje potrebe podiglo Pulsko radničko društvo, osnovano 1884. godine (Matijašić 1994, 13-14).

houses the Archaeological Museum of Istria⁴, and after the recently celebrated 110th anniversary of the Museum (in 2012), these postcards that depict the Museum building are of special interest to us.

This institution began its work as the City Museum of Pula, which was housed in a building close to the Arch of the Sergii. In the middle of the twenties of the 20th century it was renamed into the Royal Museum of Istria, on which occasion it also moved to the building of the former German secondary school located in present-day Carrara Street, where it remained continuously active, although nowadays under the name of Archaeological Museum of Istria.⁵ The postcards that are in the focus of our attention help us, hence, to get visually acquainted with two different locations, during different historical periods, both of which are located in the central section of the city, on the slopes of the Kaštel hillock.

Although there is a significant number of postcards depicting the interiors of the Royal Museum of Istria, i.e. the exhibition halls and individual exhibits, on this occasion we are only concerned with those showing the exterior appearance of the buildings.⁶

The collection includes approximately one hundred such postcards, out of which we chose to present those that are in our opinion the most representative ones. We introduce them thematically, and then follow a chronological sequence, from the oldest ones, i.e. those that depict the no longer existent building that housed the City Museum of Pula, to the newest ones that portray the present-day building of the Archaeological Museum of Istria.

The building housing the City Museum of Pula

The City Museum of Pula (*Museo Civico della Città di Pola*), which preceded the Royal Museum of Istria and the Archaeological Museum of Istria, was located in a nowadays no longer existent structure located in the vicinity of the Arch of the Sergii, at what was then Clivo Santo Stefano No. 5 (nowadays Uspon Sv. Stjepana No. 1). On August 3, 1902, it was ceremoniously opened in a building that the Municipality bought from the Workers' Association of Pula (*Società operaia polese*) the year before, earmarking it for museum and library purposes⁷

⁵ O osnutku i povijesti Muzeja više u: Bačić 1968; Džin 2009; Jurkić-Girardi 1987; Jurkić-Girardi 1987a; Jurkić-Girardi 1987b; Jurkić-Girardi 1987c; Jurkić-Girardi 1987d; Matijašić 1994; Matijašić 2005; Mihovilić 2010; Ujčić 2002; Zenzerović 2012.

⁶ Nekoliko primjeraka sa svim navedenim motivima reproducirano je u: Zenzerović 2012.

⁷ U njoj je, naime, bila smještena i Gradska knjižnica s čitaonicom, otvorena 1. siječnja 1903. godine.

⁴ The building was closed to visitors on April 22, 2013.

⁵ More about the founding and history of the Museum in: Bačić 1968; Džin 2009; Jurkić-Girardi 1987; Jurkić-Girardi 1987a; Jurkić-Girardi 1987b; Jurkić-Girardi 1987c; Jurkić-Girardi 1987d; Matijašić 1994; Matijašić 2005; Mihovilić 2010; Ujčić 2002; Zenzerović 2012.

⁶ A few specimens with all the stated motifs were reproduced in: Zenzerović 2012.

⁷ This building also housed the Municipal Library and Reading Room, inaugurated on January 1, 1903.

Njen nam je izgled poznat tek sa starih razglednica (kat. br. 1 – 8), koje izvrsno vizualno dokumentiraju ovo najstarije sjedište pulskog muzeja, stoga je postojanje ove građe od velike važnosti. Zgrada je, naime, nakon što je Muzej preseljen u današnju zgradu, krajem 1920-ih godina srušena ne bi li se na istome mjestu podigla nova, za potrebe javnih službi; u njoj su i danas jaslice (Matijašić 1994, 15; Zenzerović 2012, 30).

Bila je to prizemna zgrada, koja je s južne strane bila podzidana do razine visokog prizemlja zbog padine na kojoj je stajala. Tom je stranom bila naslonjena na zgradu (kuću *Scracin*) u kojoj se tijekom prvog desetljeća 20. stoljeća nalazio atelijer dvojice profesionalnih fotografa, najprije Cesarea Gallinara, a kasnije Guglielma Fiorinija (Skuljan 2009, 31-32, 36, 75-77). Sjeverno od zgrade bio je prolaz prema dvorištu, a dalje uz uspon još tri stambene zgrade koje su srušene u bombardiranju tijekom Drugog svjetskog rata. Na njihovom je mjestu kasnije podignuta veća stambena zgrada.

Pročelje zgrade Muzeja bilo je raščlanjeno simetričnim rasporedom po tri prozorska otvora sa svake strane središnjeg glavnog ulaza. Svi su otvori bili lučno nadvođeni, s dvostruko valovitom pseudokonzolom na vrhu polukruga. Po dva polupilastra s polukapitelima nalazila su se sa svake strane glavnog ulaza, do kojeg se dolazilo preko nekoliko stepenica. Pročelje je gore završavalo uobičajenim klasicističkim vijencem koji je imitirao antičke uzore, a iznad kojeg se, između vijenca i dvoslivnog krova, protezala ukrasna balustrada s lažnim vazama na pilastrima: ona je prolazniku dijelom sakrivala neugledni kosi krov. Pored prolaza kojim se ulazilo u dvorište iza zgrade, kao i oko ulaznih vrata, nalazili su se lampioni javne rasvjete, konzolno pričvršćeni uza zid (Matijašić 1994, 14-15).

Razglednice dokumentiraju i izgled bliže okolice zgrade Muzeja tijekom prvih desetljeća prošlog stoljeća. Slavoluk Sergijevaca bio je zatrpane baze i ograđen (kat. br. 2, 4 – 6). Na izduženom trgu i šetalištu Giardini 1904. godine zasađen je novi četverored ladonja (Krizmanić 2005, 145), dok su gradske zidine bile zatrpane u zakošenom nasipu (kat. br. 3 – 8). S prostranog trga stepenice su vodile na uspon kojim se dolazilo do zgrade Muzeja (kat. br. 6 – 8).

Zgrada Kraljevskog muzeja Istre, zatim Arheološkog muzeja Istre

Tijekom 1920-ih godina pripremalo se osnivanje novoga državnog arheološkog muzeja, a zbog skučenosti prve zgrade Muzeja tražio se i novi smještaj.

(Krizmanić 2005, 163; Matijašić 1994, 13; Schiavuzzi (ed.) 1903, 5; Zenzerović 2012, 30). The building was erected between 1872 and 1890, probably in 1884, or a few years later. We can state with certainty that in 1890 it already existed, because it was then that it appeared for the first time on a cadastral map, and it was missing on the previous one from 1872. It was erected, so it seems, for the needs of the Workers' Association of Pula, which was founded in 1884 (Matijašić 1994, 13-14).

Its outer appearance is familiar to us solely from old postcards (Cat. Nos. 1 – 8) that provide an excellent visual documentation of this oldest seat of Pula's Museum, highlighting, consequently, the great importance of these materials. The building was demolished after the Museum moved to its present quarters towards the end of the 1920-s, in order to make room for a new one, designed for the needs of public services; an infant nursery is located in it to the present day (Matijašić 1994, 15; Zenzerović 2012, 30).

This was a single storey building that was on its southern side underpinned up to the level of the elevated ground floor, due to the slope on which it stood. It was on that side that it was leant onto a structure (*Scracin* House) that housed the studio of two professional photographers during the first decade of the 20th century, that of Cesare Gallinara, and later, of Guglielmo Fiorini (Skuljan 2009, 31-32, 36, 75-77). To the north of the building was a passage leading to the courtyard, and further on along the rising street were three other residential buildings that were demolished during the bombardments in World War II. Another residential building of greater proportions was erected on that spot at a later date.

The façade of the building that housed the Museum was divided with a symmetrical arrangement that consisted of three window openings on each side of the centrally located main entrance. All of these openings were arched, with a double-wavy pseudo console at the top of a semi-circle. Two semi-pilasters with semi-capitals stood on each side of the main entrance that was accessed over several stairs. At the top, the façade ended with a customary classicist cornice that imitated ancient models, and above it, between the cornice and gable roof, extended a decorative balustrade with fake vases on pilasters: it served to partially hide the nondescript slanting roof from the view of passersby. Alongside the passage that was used to enter into the courtyard behind the building, as well as around the main entrance, were public lights that were fastened onto the wall with scroll-shaped brackets (Matijašić 1994, 14-15).

These postcards likewise document the appearance of the immediate surroundings of the Museum building

Muzejska je ustanova kao Kraljevski muzej Istre (*Regio Museo dell'Istria*), osnovana 1925. godine, premještena i ponovno svečano otvorena 6. listopada 1930. u zgradi nekadašnje Njemačke gimnazije, a potom Talijanske gimnazije iza antičkih Dvojnih vrata. Još je jednom, 1947. godine, preimenovana – u Arheološki muzej Istre, te u istom sjedištu, u današnjoj Carrarinoj ulici br. 3 kontinuirano djeluje i danas.

Razglednice dokumentiraju ovu zgradu kroz različita povijesna razdoblja (kat. br. 9 – 19): najprije kao Državnu njemačku gimnaziju u vrijeme Austro-Ugarske Monarhije (kat. br. 9 – 13), zatim Talijansku gimnaziju *Ginnasio Liceo Giosuè Carducci* (kat. br. 14, 15) i Kraljevski muzej Istre u vrijeme Kraljevine Italije (kat. br. 16, 17) te naposljetku, u poslijeratnom razdoblju do danas, Arheološki muzej Istre (kat. br. 18, 19). Među ovdje prikazanim primjercima posebno se ističe razglednica čiji je izdavač upravo *Regio Museo dell'Istria*, iz 1942. godine (kat. br. 17).

Zgrada je sagrađena 1890. godine u prosvjetne svrhe, po projektu arhitekta Natalea Tommasija⁸ (Đilas 2005, 810; Krizmanić 2005, 163). Podignuta je u historicističkom stilu na istočnoj padini središnjeg gradskog brežuljka Kaštela. Uvučena je od regulacijskog pravca Carrarine ulice (ondašnje Viale/Via (Giovanni) Carrara; Krizmanić 2008, 150), ne bi li se sačuvali antički bedemi i rimska vrata (Herkulova i Dvojna vrata) (Krizmanić 2005, 163). Dvojna vrata te park, put i široko stubište vode do glavnog ulaza u zgradu, iza koje se nalaze ostaci Malog rimskog kazališta.

Sve do uklanjanja visokih naslaga zemlje i rekonstrukcije poteza gradskih zidina od Herkulovih do Dvojnih vrata početkom 1930-ih godina (Matijašić, Buršić-Matijašić 1996, 56), pješачki je pristup zgradi s glavne prometnice, Viale Carrare, bio omogućen izravno jednim odvojkom preko nasipa (nasip vidljiv na kat. br. 9, 11, 13, 14) te putem koji je vodio kroz Dvojna vrata. Nakon otkopavanja, čišćenja i konzerviranja zidina, a što su učinili talijanski arheolozi konzervatori (kat. br. 16 – 18), eliminiran je ulaz tik do glavnog stubišta (uočljiv na kat. br. 14). Put kroz park koji vodi od Dvojnih vrata te onaj iz današnje ulice Herkulov prolaz kojim se stiže do začelja zgrade ostali su neizmijenjeni u odnosu na izvorni projekt arhitekta Tommasija.

during the initial decades of the last century. The Arch of the Sergii had a covered-up base that was fenced in (Cat. Nos. 2, 4 – 6). On the elongated Giardini Square that also served as a promenade, four rows of trees were planted (Krizmanić 2005, 145), while the town wall was buried so as to form a slanting mound (Cat. Nos. 3 – 8). A staircase led from the spacious square towards an ascending street that led to the Museum building (Cat. Nos. 6 – 8).

The building that housed the Royal Museum of Istria, and subsequently the Archaeological Museum of Istria

The founding of a new, state-sponsored archaeological museum was being prepared in the twenties of the last century, and because of the small size of the building that housed the first Museum these preparations also included a search for more spacious premises. The museum was founded in 1925, bearing the name Royal Museum of Istria (*Regio Museo dell'Istria*); it was subsequently moved to the building of a former German and later Italian secondary school, which was located behind the ancient Porta Gemina, where it was ceremoniously inaugurated on October 6, 1930. The museum was again renamed in 1947 – into the Archaeological Museum of Istria, and it remained in the same quarters at Carrara Street No. 3 to the present day.

The postcards document this building in the course of different historical periods (Cat. Nos. 9 – 19): first as a state-sponsored German secondary school during the Austro-Hungarian period (Cat. Nos. 9 – 13), then as an Italian secondary school, the *Ginnasio Liceo Giosuè Carducci* (Cat. Nos. 14, 15), and the Royal Museum of Istria, during the period of the Italian Kingdom (Cat. Nos. 16, 17), and finally, in the period after WWII to the present, as the Archaeological Museum of Istria (Cat. Nos. 18, 19). Amongst the here exhibited specimens we should highlight the postcard that was issued by the *Regio Museo dell'Istria* in 1942 (Cat. No. 17).

The building was erected in 1890 in accordance with plans drawn by architect Natale Tommasi⁸, and it was to be used for scholastic purposes (Đilas 2005, 810; Krizmanić 2005, 163). It was erected in historicist style, on the eastern slope of Kaštel, the central hillock in town. The edifice was drawn back from the route of Carrara Street (the then Viale/Via (Giovanni) Carrara; Krizmanić

⁸ Po idejnom projektu planirana je i izgradnja odvojene gimnastičke dvorane iza zgrade gimnazije, no to nije nikada realizirano. Kopija plana nalazi se u Dokumentacijskom odjelu Arheološkog muzeja Istre.

⁸ In accordance with the preliminary project, a separate gymnasium was to be built behind the building housing the secondary school, although this was never realized. A copy of the plan is in the Documentation Department of the Archaeological Museum of Istria.

Na razglednicama je građevina često prikazana samostalno (kat. br. 10 - 12, 14, 15), zajedno s Dvojnim vratima u prvom planu (kat. br. 9, 13, 17, 18), kao obližnja građevina Carrarine ulice (kat. br. 16), ili pak iz zraka, zajedno s ostacima Malog rimskog kazališta (kat. br. 19).

Zbog smještaja građevine na padini Kaštela i atraktivnosti Dvojnih vrata, najčešći su prikazi istočnog (kat. br. 9 - 18), sjevernog (kat. br. 18) i južnog pročelja (kat. br. 12, 15), dok je zapadno pročelje vidljivo na tek jednoj razglednici iz fundusa (kat. br. 19).

Postojeća zgrada ima suteran i tri nadzemne etaže te potkrovlje. Tlocrtno je projektirana u obliku slova "E", s tri kraka na zapadu, prema ostacima rimskog kazališta.

Oplatu prizemlja čini horizontalna kvadarska rustika ujednačena ritma. Svi su uglovi također naglašeni vertikalnim pojasevima rustike.

Pročelja su horizontalno raščlanjena profiliranim vijencem koji vizualno odvaja prizemlje od preostale dvije etaže te potkrovnim vijencem koji imitira antičke uzore. Simetrično su komponirana. Istočno, tj. glavno pročelje naglašeno je rizalitom istaknutim središnjim dijelom, u čijem se prizemlju nalazi centralno postavljen glavni ulaz u zgradu s višestruko profiliranim dovratnicima i nadvratnikom. Bočno od ulaza nalaze se po dva prozora, a na gornje dvije etaže po pet prozorskih otvora. Svi su pravokutni osim lučno nadsvođenih otvora na drugom katu, s dvostruko valovitom pseudokonzolom na vrhu polukruga, međusobno odvojenih polupilastrima s polukapitelima, udvojenim na uglovima. Lijevo i desno od središnjeg rizalita pročelje je raščlanjeno s po šest pravokutnih prozorskih otvora na svakoj etaži. Prozori prvog kata imaju profilirane klupčice i nadprozornike, dok su okviri prozora drugog kata s gornje strane dekorirani stiliziranim lepezastim biljnim ukrasom. Vidljiv je i niz manjih kvadratičnih prozora podrumskih prostorija.

Sjeverno i južno pročelje zgrade raščlanjeni su na jednak način, s po pet prozorskih otvora na svakoj etaži, uz iznimku da sjeverno pročelje ima nekoliko manjih otvora podrumskih prostorija te ulaz i pripadajuće vanjsko stepenište u suteranu.

Na začelju je centralni krak raščlanjen s po tri četvrtasta prozora na prvom katu, istim brojem lučno nadsvođenih prozora na drugom katu te ulazom u prizemlju. Pobočni krakovi imaju po jedan prozorski otvor po etaži, uz iznimku postojanja ulaza u prizemlju južnog kraka. Zidne plohe između krakova raščlanjene

2008, 150), in order to preserve the ancient wall and the Roman Gates (Hercules' Gate and Porta Gemina) (Krizmanić 2005, 163). The Double Gate (Porta Gemina) and the park, road and wide staircase, all lead to the main entrance into the building, behind which are the ruins of the Small Roman Theater.

Until the removal of the thick layers of soil and the reconstruction of a segment of the town wall from Hercules' Gate to Porta Gemina at the beginning of the thirties of the last century (Matijašić, Buršić-Matijašić 1996, 56), the building could be accessed by pedestrians directly from the main road, Viale Carrara, by using a diverging road that went over the mound (the mound is visible on Cat. Nos. 9, 11, 13, 14), and a way that led through the Double Gate. After the town rampart was excavated, cleaned and conserved, a task performed by Italian archaeologists-conservationists (Cat. Nos. 16 - 18), the entrance that was next to the main staircase was eliminated (as seen on Cat. No. 14). The way that leads through the park from the Double Gate, and the one from present-day Herkulov Prolaz, which leads to the backside of the building, both remained unaltered in relation to the original project of architect Tommasi.

On postcards this building is often shown standing alone (Cat. Nos. 10 - 12, 14, 15), together with Porta Gemina in front of it (Cat. Nos. 9, 13, 17, 18), as a structure located in the vicinity of Carrara Street (Cat. No. 16), or from the air, together with the ruins of the Small Roman Theater (Cat. No. 19).

Due to the location of the building on a slope of the Kaštel hillock, and the attractiveness of Porta Gemina, the eastern (Cat. Nos. 9 - 18), northern (Cat. No. 18) and southern (Cat. Nos. 12, 15) façades are most often depicted, the western façade being visible only on a single postcard from the collection (Cat. No. 19).

The existent building has a basement, three floors and an attic. Its ground-plan is E-shaped, with three wings facing westwards, towards the ruins of the Small Roman Theater. The revetment of the ground-floor consists of a uniform, horizontal, ashlar-like facing. All corners are likewise emphasized by vertical bands in the form of an ashlar-like facing.

The façades are horizontally divided with a molded cornice that visually separates the ground floor from the upper two floors, and with an attic cornice that imitates models from the period of antiquity. They are symmetrically composed. The eastern, i.e. the main façade is emphasized with a central section in the shape of an avant-corps that in its ground floor section features the centrally placed main entrance into the building, which has multiply molded jambs and lintel. On each side of

su s po četiri prozora jednostavnih kamenih okvira na svakoj etaži. Krovne plohe su pokrivene crijepom.

Neoklasicizam zdanja najčitljiviji je na glavnom pročelju, posebno središnjem rizalitu, olakšanom lučnim otvorima te polupilastrima.

Arhitektura djeluje disciplinirano i hladno, sukladno namjeni. Stroga su pročelja ritmizirana gustim nizovima prozorskih osi te pravilnom izmjenom različitih prozorskih okvira po katovima. Uniformna ritmizacija otvora na objektu stvara utisak monotonije, no gradacija klasicističkih oblika (pilastara, vijenaca) djelomično razbija taj doživljaj. Jednostavnost funkcionalizma ove građevine, skladno harmonizirane s parkom ispred, u potpunosti dolazi do izražaja.

Smještaj u staroj gradskoj jezgri, u arheološki izuzetno očuvanom gradskom području, daje zgradi naročitu povijesnu i estetsku vrijednost. Položajem građevine, mjerilom i hortikulturnim uređenjem primjereno je riješen delikatni problem lociranja zgrade na istočnom obronku središnjeg gradskog brežuljka.

ZAKLJUČAK

Uz ostale fondove sekundarne muzejske dokumentacije, u Dokumentacijskom odjelu Arheološkog muzeja Istre čuvaju se i stručno obrađuju stare razglednice koje potječu s kraja 19. i iz cijelog 20. stoljeća. Kao dio kulturno-povijesne baštine Pule i Istre, predstavljaju zanimljiv i vrijedan povijesni izvor za mnoga istraživanja: povijesnih, ekonomskih i socijalnih prilika, arhitekture i urbanizma, jezika, etnografije i drugoga, a vezano uz naš grad i zavičaj. Na primjeru razglednica iz fonda s motivima bivše i sadašnje zgrade Arheološkog muzeja Istre razmatran je vizualni sadržaj prisutan na licu razglednica.

Obrađenom se temom željelo doprinijeti izučavanju jednog segmenta povijesti Arheološkog muzeja Istre, a time i prošlosti Pule. Danas nam te "poštanske karte sa slikom" predstavljaju nezaobilazan izvor podataka o tome kako je izgledao i gdje se nalazio prvi pulske muzej, s obzirom da je zgrada srušena krajem 1920-ih godina. U ovom slučaju ova vrsta muzejske građe funkcionira kao izvrsna dokumentacija pa je njeno postojanje od iznimne važnosti, što pak na najbolji mogući način potvrđuje pravu vrijednost fonda kao jednog od izvora za proučavanje prošlosti ove ustanove.

Predstavljen je tek uži izbor razglednica, koji nipošto ne iscrpljuje zadanu temu. S obzirom na

the entrance are two windows, and on each of the upper two floors are five window openings. All of them are rectangular, except for the vaulted openings on the second floor, which feature a double-wavy pseudo-console at the top of a semi-circle, and are separated from one another by semi-pilasters with semi-capitals which are doubled on the corners. To the left and right of the central avant-corps, the façade is divided with six rectangular window openings on each floor. The windows on the first floor have molded window sills and lintels, while the window frames on the second floor are on their upper side decorated with a stylized, fan-shaped vegetal decoration. A series of smaller, square windows of the cellar rooms are also visible.

The northern and southern façades of the building are divided in much the same way, with five window openings on each floor, except for the northern façade that also boasts several smaller openings that belong to the rooms located in the cellar, an entrance and the corresponding outer staircase in the basement.

On the backside, the central wing is divided with three square windows on the first floor, the same number of arched windows on the second floor, and an entrance on the ground floor. The lateral wings have a single window opening on each floor, except for the existence of an entrance on the ground floor of the southern wing. The surface of the walls between the wings are divided with four windows featuring simple stone frames on each floor. The roof is covered with tiles.

The neoclassicist features of the building are most apparent on the main façade, especially on the central avant-corps that has been rendered lighter with its arched openings and semi-pilasters.

The architecture gives a rather disciplined and cold impression, in accordance with the intended use of the building. The stiff façades have been given a certain rhythm by the dense rows of window axes, coupled with a regular alteration of different window frames on the floors. The uniform rhythm of the openings on this structure creates a monotonous impression; however, a systematic progression of classicist features (pilasters, cornices) helps to partially eliminate this feeling, thus revealing the simple functionality of this edifice that is wholly integrated with the park in front of it.

The location of the building in the old section of town, in an archaeologically extremely preserved urban area, gives it an extraordinary historical and esthetical value. The delicate problem associated with locating this edifice on the eastern slope of the main hillock in town, was successfully resolved with its positioning, size and the landscaping around it.

trenutni obim te daljnje ciljano upotpunjavanje fonda, zasigurno će u budućnosti biti prilike za detaljnija istraživanja ove teme. Također će biti mogućnosti pozabaviti se ostalim znamenitim kulturno-povijesnim spomenicima i građevinama Pule prikazanim na starim razglednicama.

CONCLUSION

Together with other holdings of secondary Museum documentation, the Documentation Department of the Archaeological Museum of Istria also boasts old postcards from the end of the 19th and the entire 20th century, which are kept and professionally processed there. As part of the cultural and historical heritage of the city of Pula and Istria, they represent an interesting and valuable historical source for a wide variety of research activities regarding: historical, economical and social circumstances, architecture and urbanism, language, ethnography and the like, which are closely tied with our city and homeland. Based on the example set by the postcards depicting the former and present building of the Archaeological Museum of Istria, we examined the visual contents that are present on these postcards.

With the here discussed topic we wanted to contribute to the study of a particular historical segment that regards the Archaeological Museum of Istria, and with it Pula and its past. Nowadays these pictorial postcards represent an obligatory source of information as regards the outer appearance and location of the first museum at Pula, because this structure was torn down towards the end of the 1920-s. In this case these materials functioned as first-class documentation, and are as such of extraordinary importance, which corroborates in the best possible way the true value of this collection as one of the sources for the study of the past history of this institution.

Only the shortlisted postcards were presented here, which by no means exhaust the given topic. Based on the current size of this collection, and its envisaged enlargement, we can rest assured that further possibilities will arise for a more detailed study of this topic. There will also be plenty of opportunities to delve into other famous cultural and historical monuments and buildings from Pula, which are depicted on old postcards.

KATALOG

Katalošku jedinicu čine sljedeći podaci: naslov, autor (fotograf, nakladnik, izdavač, tiskar), mjesto i vrijeme izdanja, materijal, tehnika tiska, dimenzije (visina x širina), poštanska upotreba, inventarna oznaka.

Zgrada Muzeja grada Pule

1

Museo Civico Pola Muzej grada Pule

Atelier "Olympia", H. Zamboni
Pula, 1902. - 1905.
papir, svjetlotisak
9,2 x 14 cm
neupotrijebljena
R-822

2

Museo Civico // Städtisches Museum, Pola Muzej grada Pule

anonim
Austro-Ugarska Monarhija, 1902. - 1910.
papir, fotokromija
8,8 x 13,8 cm
? iz Pule u Leipzig
R-360

3

Pola - Giardini Pula - Giardini

anonim
Austro-Ugarska Monarhija, 1900. - 1910.
papir, svjetlotisak
8,9 x 14 cm

CATALOGUE

A catalogue unit includes the following information: title, author (photographer, publisher, printer), place and date of issue, material, printing technique, dimensions (height x width), postal use, inventory number.

The building housing the City Museum of Pula

1

Museo Civico Pola City Museum of Pula

Studio "Olympia", H. Zamboni
Pula, 1902 - 1905
paper, collotype
9.2 x 14 cm
not used
R-822

2

Museo Civico // Städtisches Museum, Pola City Museum of Pula

anonymous
Austro-Hungarian Monarchy, 1902 - 1910
paper, photochromy
8.8 x 13.8 cm
? from Pula to Leipzig
R-360

3

Pola - Giardini Pula - Giardini

anonymous
Austro-Hungarian Monarchy, 1900 - 1910
paper, collotype
8.9 x 14 cm
June 18, 1910, from Pula to Černý Kostelec (Czech Republic)
R-101

18.6.1910. iz Pule u Černy Kostelec (Češka)
R-101

4
Pola. Giardini
Pula. Giardini

G. Costalunga
Pula, 1908.
papir, fotokromija
9 x 13,8 cm
6.9.1909. iz Pule u Pulu
R-98

5
Pola - Port'Aurea
Pula - Zlatna vrata

G. Fiorini, S. Vlach
Pula, 1910. - 1920.
papir, fotografija
8,7 x 13,8 cm
neupotrijebljena
R-604

6
Pola - Giardini
Pula - Giardini

C. F. P.
Austro-Ugarska Monarhija, oko 1917.

4
Pola. Giardini
Pula. Giardini

G. Costalunga
Pula, 1908
paper, photochromy
9 x 13.8 cm
September 6, 1909, from Pula to Pula
R-98

5
Pola - Port'Aurea
Pula - Golden Gate

G. Fiorini, S. Vlach
Pula, 1910 - 1920
paper, photograph
8.7 x 13.8 cm
not used
R-604

6
Pola - Giardini
Pula - Giardini

C. F. P.
Austro-Hungarian Monarchy, around 1917
paper, photochromy
8.8 x 13.7 cm

papir, fotokromija
8,8 x 13,7 cm
neupotrijebljena
R-359

7

Pola - Giardini e Via G. Carducci**Pola - Giardini i Ulica G. Carducci**

A. e G. Rude
Pula, 1920. - 1929.
papir, svjetlotisak
9,2 x 13,9 cm
6.9.1929. iz Pule u Valturu
R-100

8

Pola - Largo Oberdan**Pola - "Largo" Oberdan**

Valacchi - Rocco
Pula, 1920. - 1930.
papir, svjetlotisak
8,9 x 13,9 cm
neupotrijebljena
R-690

**Zgrada Kraljevskog muzeja Istre, zatim
Arheološkog muzeja Istre**

9

Pola, Porta Gemini**Pola, Dvojna vrata**

A. Beer, F. W. Schrinner
Klagenfurt, Pula, oko 1900.
papir, svjetlotisak
9,1 x 14 cm
neupotrijebljena
R-821

not used
R-359

7

Pola - Giardini e Via G. Carducci**Pola - Giardini and G. Carducci Street**

A. e G. Rude
Pula, 1920 - 1929
paper, collotype
9.2 x 13.9 cm
September 6, 1929, from Pula to Valtura
R-100

8

Pola - Largo Oberdan**Pola - Largo Oberdan**

Valacchi - Rocco
Pula, 1920 - 1930
paper, collotype
8.9 x 13.9 cm
not used
R-690

**The building housing the Royal Museum
of Istria, and then the Archaeological
Museum of Istria**

9

Pola, Porta Gemini**Pola, Double Gate**

10

Pola. I R. Ginnasio - K. u. K. Gymnasium
Pula. Državna njemačka gimnazija

A. Bonetti
 Pula, 1900. - 1910.
 papir, svjetlotisak
 9 x 13,9 cm
 neupotrijebljena
 R-819

11

Pola. Staatsgymnasium
Pula. Državna njemačka gimnazija

Guido Costalunga
 Pula, oko 1910.
 papir, fotokromija
 8,8 x 13,7 cm
 neupotrijebljena
 R-135

12

Pola. Gymnasium // Ginnasio
Pula. Državna njemačka gimnazija

G. Fano
 Pula, oko 1910.
 papir, svjetlotisak
 8,6 x 13,6 cm
 neupotrijebljena
 R-136

A. Beer, F.W. Schrunner
 Klagenfurt, Pula, around 1900
 paper, collotype
 9.1 x 14 cm
 not used
 R-821

10

Pola. I R. Ginnasio - K. u. K. Gymnasium
Pula. State-sponsored German Secondary School

A. Bonetti
 Pula, 1900 - 1910
 paper, collotype
 9 x 13.9 cm
 not used
 R-819

11

Pola. Staatsgymnasium
Pula. State-sponsored German Secondary School

Guido Costalunga
 Pula, around 1910
 paper, photochromy
 8.8 x 13.7 cm
 not used
 R-135

12

Pola. Gymnasium // Ginnasio
Pula. State-sponsored German Secondary School

G. Fano
 Pula, around 1910
 paper, collotype
 8.6 x 13.6 cm
 not used
 R-136

13

Pola. Das Zwillingstor // Porta Gemina // Bližnjačka vrata**Pula. Dvojna vrata**

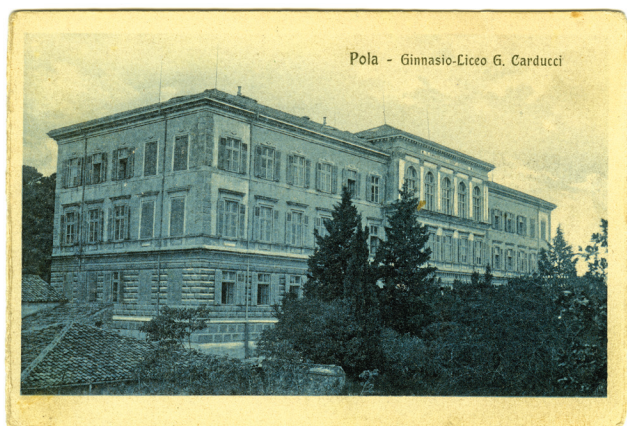
Dr. Trenkler Co.
Leipzig, oko 1913.
papir, fotokromija
8,8 x 13,7 cm
30.10.1913. iz Pule u Beč
R-798

14

Pola - Ginnasio G. Carducci**Pula - Talijanska gimnazija G. Carducci**

A. & G. Rude
Pula, 1924. ili ranije
papir, svjetlotisak
9 x 13,9 cm
3.10.1924. iz Pule u Rim
R-137

15

Pola - Ginnasio-Liceo G. Carducci**Pula - Talijanska gimnazija G. Carducci**

Antonia Bassi, G. Modiano e Co.
Pula, Milano, 1920. - 1930.

13

Pola. Das Zwillingstor // Porta Gemina // Bližnjačka vrata**Pula. Double Gate**

Dr. Trenkler Co.
Leipzig, around 1913
paper, photochromy
8.8 x 13.7 cm
October 30, 1913, from Pula to Vienna
R-798

14

Pola - Ginnasio G. Carducci**Pula - Italian Secondary School G. Carducci**

A. & G. Rude
Pula, 1924 or before
paper, collotype
9 x 13.9 cm
October 3, 1924, from Pula to Rome
R-137

15

Pola - Ginnasio-Liceo G. Carducci**Pula - Italian Secondary School G. Carducci**

Antonia Bassi, G. Modiano e Co.
Pula, Milano, 1920 - 1930
paper, collotype
9.5 x 14.1 cm
not used
R-820

16

Pola - Porta Gemina e Mura Romane**Pula - Double Gate and Roman Rampart**

G. Rude, Ditta P. Marzari
Pula, Schio, 1942 or before
paper, autotype

papir, svjetlotisak
9,5 x 14,1 cm
neupotrijebljena
R-820

16

Pola - Porta Gemina e Mura Romane
Pula - Dvojna vrata i rimske zidine

G. Rude, Ditta P. Marzari
Pula, Schio, 1942. ili ranije

papir, autotipija
9 x 14 cm
6.5.1942. iz Pule u Goriziu
R-130

9 x 14 cm
May 6, 1942, from Pula to Gorizia
R-130

17

Pola - Porta Gemina
Pula - Dvojna vrata

R. Museo dell'Istria, Fotocelere
Pula, Torino, 1942.

papir, fotografija
9,2 x 14 cm
neupotrijebljena
R-131

17

Pola - Porta Gemina
Pula - Double Gate

R. Museo dell'Istria, Fotocelere
Pula, Torino, 1942

paper, photograph
9.2 x 14 cm
not used
R-131

18

Pula

RVI FOTO
Zagreb, 1948 - 1954

paper, photograph
8.9 x 13.8 cm
not used
R-132

18

Pula
RVI FOTO
Zagreb, 1948. - 1954.

papir, fotografija
8,9 x 13,8 cm
neupotrijebljena
R-132

19

**Pula-Pola // 3000 godina. Malo rimsko kazalište
// Arheološki muzej Istre - Pula // Sveučilišna
knjižnica u Puli**

Enzo M., ENED
Fažana, 1997. ili ranije
papier, offset
11 x 16,1 cm
neupotrijebljena
R-154

19

**Pula-Pola // 3000 years. Small Roman Theater
// Archaeological Museum of Istria - Pula //
University Library of Pula**

Enzo M., ENED
Fažana, 1997 or before
paper, offset
11 x 16.1 cm
not used
R-154

LITERATURA / LITERATURE

- BAČIĆ, B. 1968. Razvoj Arheološkog muzeja Istre u Puli. *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske*, god. XVII, br. 4-5, 5-10.
- BOGAVČIĆ, I. 2007. Razglednice Fažane do 1945. godine, *Fažanski libar 2*, 161-175.
- BOGAVČIĆ, I. 2008. Žminjska razglednička priča. u: S. Krajcar (ur.), *Libri žminjski: libar prvi*, 177-217. Žminj, Katedra Čakavskog sabora Žminj.
- CVEK, E. (ur.) 1988. *Pula sa starih razglednica*. Zagreb-Pula: Sportska tribina, Povijesno društvo Istre.
- DŽIN, K. 2009. Arheološki muzej Istre u Puli – Šezdeset godina djelovanja u Hrvatskoj (1947-2007). u: J. Balen i B. Čečuk (ur.), *Hrvatska arheologija u XX. stoljeću*, 377-418. Zagreb, Matica hrvatska.
- ĐILAS, M. 2005. Tommasi, Natale, u: M. Bertoša i R. Matijašić (ur.), *Istarska enciklopedija*, 809-810. Zagreb, Leksikografski zavod Miroslav Krleža.
- FANELLI, G., GODOLI, E. 1994. Art nouveau na razglednicama. *Treći program Hrvatskog radija* 45, 168-175. (prevela Jagoda Wilder)
- JURKIĆ-GIRARDI, V. 1987. 40 godina muzejske djelatnosti i zaštite spomenika kulture Arheološkog muzeja Istre (1947-1987): Djelatnost dubokog traga. *Glas Istre*, god. XLIV, br. 268, 16. studenoga 1987., 7.
- JURKIĆ-GIRARDI, V. 1987a. 40 godina muzejske djelatnosti i zaštite spomenika kulture Arheološkog muzeja Istre (1947-1987): Poluprazne dvorane muzeja. *Glas Istre*, god. XLIV, br. 269, 17. studenoga 1987., 13.
- JURKIĆ-GIRARDI, V. 1987b. 40 godina muzejske djelatnosti i zaštite spomenika kulture Arheološkog muzeja Istre (1947-1987): Diplomatska borba za kulturna dobra. *Glas Istre*, god. XLIV, br. 270, 18. studenoga 1987., 13.
- JURKIĆ-GIRARDI, V. 1987c. 40 godina muzejske djelatnosti i zaštite spomenika kulture Arheološkog muzeja Istre (1947-1987): Vraćanje kulturnih dobara iz Italije. *Glas Istre*, god. XLIV, br. 271, 19. studenoga 1987., 12.
- JURKIĆ-GIRARDI, V. 1987d. 40 godina muzejske djelatnosti i zaštite spomenika kulture Arheološkog muzeja Istre (1947-1987): Znanost narodu. *Glas Istre*, god. XLIV, br. 272, 20. studenoga 1987., 8.
- KRIZMANIĆ, A. 2005. Prostorni razvitak austrijske Pule. u: E. Cvek (ur.), *Pula: tri tisućljeća mita i stvarnosti*, 113-192. Pula, C.A.S.H.
- KRIZMANIĆ, A. 2008. Razvitak uličnog nazivlja: imena ulica, trgova i parkova 2008. s prijašnjim nazivima. u: E. Cvek (ur.), *Stradarij grada Pule*, 85-356. Pula, C.A.S.H.
- MATIJAŠIĆ, R., BURŠIĆ-MATIJAŠIĆ, K. 1996. *Antička Pula s okolicom*. Pula, Zavičajna naklada "Žakan Juri".
- MATIJAŠIĆ, R. 2005. Arheološki muzej Istre (AMI), u: M. Bertoša i R. Matijašić (ur.), *Istarska enciklopedija*, 29. Zagreb, Leksikografski zavod Miroslav Krleža.
- MATIJAŠIĆ, R. 1994. Arheološki muzej Istre u Puli 1902 - 1982. *Histria archaeologica* 13 - 14/1982-1983, 1-32.

- MIHOVILIĆ, K. 2010. Prapovijesna zbirka Arheološkog muzeja Istre u Puli od 1902. do 2002., 100 godina Arheološkog muzeja Istre u Puli - Nova arheološka istraživanja, *Izdanja Hrvatskog arheološkog društva*, vol. 25, Pula, 8. - 12. listopada 2002., Zagreb-Pula: Hrvatsko arheološko društvo, Arheološki muzej Istre, 21-33.
- MILAKOVIĆ, G. [2013.] *Istra Istria MEMENTO - izbor iz fundusa Zbirke starih razglednica*, deplijan izložbe. Pula, Povijesni i pomorski muzej Istre.
- MILAKOVIĆ, G. 2008. Razglednice. u: K. Povedić, *Za Cara i domovinu (1914. - 1918.)*, 289-335. Pula, Povijesni muzej Istre.
- SCHIAVUZZI, B. (ur.) 1903. *Atti del Museo Civico della Città di Pola*, I. Annata, 1902. Pola, Museo Civico della Città di Pola.
- SKULJAN, L. 2009. *Fotografija u Istri do 1918. iz fundusa Zbirke fotografija, negativa i fotografske opreme*. Pula, Povijesni muzej Istre.
- TILL, W. 1994. Stare razglednice. *Treći program Hrvatskog radija* 45, 155-167. (prevela Truda Stamać)
- UJČIĆ, Ž. 2002. *Tisućljeća u stoljeću - povodom stogodišnjice Arheološkog muzeja Istre* (Monografije i katalozi Arheološkog muzeja Istre 12). Pula, Arheološki muzej Istre.
- ZENZEROVIĆ, K. 2012. *Prošlost za budućnost. Izložbena djelatnost Arheološkog muzeja Istre 1902. - 2012. Uz 110. obljetnicu Muzeja* (Monografije i katalozi Arheološkog muzeja Istre 20). Pula, Arheološki muzej Istre.
- Editori di cartoline. <raspoloživo na: <http://www.misterkappa.it/car-edit01.html>>, [9.7.2013.]